

Стихът на Н. Вранчев не проявява предпочитание нито към дактилната, нито към мъжката цезура. Това показва, че в центъра на неговия стих не съществува ритмична тенденция. Такава може да се прояви само когато има предпочитание към определена организация. Неговият ритъм се основава единствено на организацията на началото и края на стиховия ред. Тук ще дам пример с част от отговора на Ахил, отправен към Агамемнон, който като емоционално натоварен дискурс би трябвало да има и по-силна вътрешна ритмизация:

*– Горко мен! О ти с безсрамие облечений, користни царю!
Кой от ахейци ще твоите думи със радост послуша
в поход да тръгне или да се силно сражава с мъжете?
Че аз не съм дошел тука за копиеборци троянци,
с тях да воювам, че с нищо не са провинени пред мене.*

И като съпоставка – същият пасаж в превода на Разцветников:

*Горко, човече, облечен в безсрамност, с душа себелюбна,
кой от Ахайци, покoren на теб, ще те вече послуша,
в поход да тръгне, или пък във битка с мъже да се бори?
Тъй като не по причина на копиеметци Троянци
дойдох аз тук да се бия: пред мен не са с нищо те криви.*

Макар кратки и взети случайно, примерите илюстрират два типа хекзаметър и тази типология остава валидна за българския хекзаметър. В стиха на Вранчев средната цезура е слаба. Има стихове, в които тя разделя не само синтагма, но и сложна дума. Вътре в стиха или има по-силни фразови граници, които обезличават цезурата и тя не може да функционира като ритмичен фактор, или цезура и граница на синтагма съвпадат и тя не може да се еманципира от синтаксиса.

В стиха на Разцветников най-силната фразова граница съвпада с цезурата или не стои така близко до нея, за да я обезличи. Когато цезурата разделя синтагма, смислово-интонационното изграждане е такова, че двата члена на синтагмата получават еднакво силно семантично подчертаване. В стиха на Разцветников още в първото издание на преводите му стихът е структуриран ритмично чрез полустишията, докато стихът на Вранчев звучи „прозаично“. Вече намира обяснение и защо Разцветников предпочита дактилна цезура пред мъжка. Дактилната цезура му „дава“ 8-срично полустишие, което е съизмеримо с полустишията при женска цезура и особено при женска цезура с хорей при цезурата, докато мъжката цезура не му „дава“ различима за съзнанието ритмична единица, която да участва в повече варианти на 6-стъпния дактил. Освен това този стих е в по-голяма степен отговарящ на формулността на Омир. Този толкова важен и интересен въпрос тук не мога да разгледам. Той изисква отделно изследване. Но не би могло да бъде поставен, ако не беше изяснена ролята на полустишията като ритмични единици.

Другата група примери показва заемане на силната позиция от дума със самостоятелно ударение:

*Драго е теб на сърцето сявга злини да предсказваш...
Тъй рече той. И Ахила мъка обзе. Раздвоено...
А пък обиди със думи – колкото щеш му надумай...*